

CONTRIBUȚII LA CUNOAȘTEREA CARIEREI POLITICE ȘI DIPLOMATICE A DOCTORULUI LUDOVIC STEEGE (1813-1872)

Contributions to the Knowledge of Political and Diplomatic Career of Dr. Ludovic Steege (1813-1872)

Lidia Trăușan-Matu

Universitatea din București

REZUMAT

Activitatea politică și diplomatică a doctorului Ludovic Steege este în consonanță cu veacul în care a trăit. În calitate de ministru și diplomat a traversat vremuri tulburi cu un curaj de invidiat și un devotament de reținut. A fost un susținător fără rezerve al unirii Principatelor, al modernizării și independenței României. Întreaga lui activitate diplomatică „în cei dintâi ani ai stăpânirii principelui Carol”, avea să fie sintetizată de Nicolae Iorga în câteva cuvinte revelatoare: „a jucat un rol de căpetenie”.¹

Cuvinte cheie: veacul al XIX-lea, reforma structurală, politica monetară, diplomație

ABSTRACT

Political and diplomatic work of Dr. Ludovic Steege is in consonance with the age in which he lived. As a minister and diplomat he crossed troubled times with courage and devotion worth to remember. He was a supporter of the union of the Principalities, modernization and independence of Romania. His entire diplomatic activity “in the first years of the reign of Prince Charles” have been summarized by Nicolae Iorga in a few revealing words: “he played a principal role”.

Keywords: 19th century, structural reform, monetary policy, diplomacy

Despre doctorul Ludovic Steege am mai scris în paginile acestei generoase reviste. Atunci am avut în vedere biografia medicală. De data aceasta mă voi referi la acțiunea politică și diplomatică. Cu alte cuvinte, articolul acesta vine în continuarea primului studiu despre Ludovic Steege.²

Anul 1859 avea să însemne deopotrivă un sfârșit și un început de drum pentru doctorul Ludovic Steege: sfârșitul venea din expirarea mandatului de director al serviciului medical al Moldovei, iar începutul din debutul în viața politică. „Prin decret domnesc”, semnat de domnitorul Alexandru Ioan Cuza și contrasemnat de Vasile Alecsandri, ministrul „Afacerilor Străine”, Ludovic Steege este numit în „funcția de comisar din partea guvernului” la Comisia riverana a Dunării.³

¹Nicolae Iorga, *Politica externă a regelui Carol I. Lecții ținute la Universitatea din București*, Editura Glykon, București, 1991, p.60.

²Este vorba de articolul „Rolul lui Ludovic Steege în modernizarea societății românești la începutul secolului al XIX-lea”, în *Revista Medicală Română*, vol. LXII, nr. 2, 2015, pp. 202-207.

³Monitorul Oficial al Moldovei, nr. 27/25 ianuarie, 1859.

Astfel, amărăciunea de a fi părăsit administrația medicală era larg compensată de bucuria de a intra în prima linie a politicii țării. Avea 46 de ani, era încă tânăr, disponibil și competitiv.

La viața politică a Moldovei a privit insistent L. Steege încă din anii care au urmat înfrângerii Rusiei în Războiul Crimeii (1853-1856). Evenimentele care au urmat războiului au alimentat speranțele clasei politice privind proiectul de unire a celor două țări românești într-un singur stat. Greu de rezistat acestui proiect. Și iată-l pe Ludovic Steege între persoanele cu oarecare notorietate politică, intelectuală și culturală ce alcătuiau gruparea „unionistă” din Moldova. Documente din epocă îl surprind în toiu evenimentelor. Mai întâi, îi întâlnim semnătura pe „Actul înființării Comitetului Unirii” din 30 mai/11 iunie 1856.⁴ Existența Comitetului e importantă: a coordonat strategia unionistă

⁴*Acte și documente relative la istoria renascerei României*, publicate de Dimitrie A. Sturza și C. Colescu-Vartic, vol. III, Institutul de Arte Grafice Carol Göbl, București, 1900, p. 531.

Adresa de corespondență:

Lidia Trăușan-Matu, Universitatea din București, Bulevardul Regina Elisabeta 4-12, București

E-mail: lidiatrausan@gmail.com

la nivelul întregii țări, susținând apăsător ideea unui principe străin „de rasă latină, dintre familiile domnitoare în Europa, afară de dinastiile staturilor megieșite”.⁵ Un an mai târziu, decidenții politici hotărâsc trimiterea lui Steege la Viena, în calitate de „înalt reprezentant” al Moldovei, pentru a participa la lucrările Comisiei europene a Dunării. La Viena, Steege a pledat, între altele, pentru deschiderea „cât mai grabnică” a șantierului de drenare a Dunării, lucru ce ar fi dus la optimizarea navigației pe această rută comercială.⁶ Prestația sa a fost bine primită la Iași. Cercurile politice influente au avut ocazia de a descoperi o altă față a lui Steege: aceea a unui intelectual rafinat, înzestrat cu talent de negociator, dar mai ales un bun diplomat, demn de mult mai multă atenție și încredere decât se bucura deocamdată.

Carierea de „politician” avea să debuteze cu o misiune diplomatică aproape imposibilă: recunoașterea dublei uniri de către Viena și Berlin. Deschidem o paranteză pentru a aminti că alegerea lui Cuza ca domnitor al Valahiei, la 24 ianuarie 1859 (după ce mai înainte, la 5 ianuarie 1859, fusese ales domn al Moldovei), a luat prin surprindere Marile Puteri, provocând, în prima fază, confuzie și tensiuni. Dacă Anglia a rămas în expectativă, Poarta, susținută de Austria, a amenințat cu intervenția armată. În acest context, mandatul diplomatic al lui Steege a urmărit eliminarea tensiunilor și convingerea Austriei și Prusiei de legalitatea și necesitatea faptei. Bun vorbitor de germană, ignorând orgolii, resentimente și chiar uși închise în față, Steege a evoluat cu răbdare și abilitate între cele două cancelarii. Urmarea: primire cordială la Berlin, destule complicații la Viena. În final, după îndelungi și repetate așteptări în anticamera Ministrului vienez al Afacerilor Străine, a obținut o audiență la subsecretarul de stat Gruner; în felul acesta, Austria a cunoscut varianta domnitorului român la cele întâmpate în principate.⁷

În mai 1859, recomandat de experiența căpătată în lungul stagiului petrecut în serviciul public, în administrația sanitară și guvernamentală (vreme de două luni, martie-mai 1859, doctorul Ludovic Steege deținea portofoliul Lucrărilor Publice în cabinetul Ghica), Alexandru I. Cuza îl numește „comi-

sar” la Comisia Centrală. Instituția, alcătuită din 16 membri (opt din Valahia și opt din Moldova), a funcționat la Focșani vreme de trei ani neîntreruși și a avut un rol decisiv în consolidarea „statului de drept”. Cum? Semnalând domnitorului carențele de fond, locul „unde nu merg lucrurile și ce anume ar trebui reglementat” sau îmbunătățit. Erau vizate, în special, legile neclare, care puteau naște neînțelegeri și crea abuzuri. În același timp, Comisia a lucrat la redactarea „legilor de interes comun amândurora țării” și și-a asumat fără echivoc rolul de mediator între Adunările celor două principate, dar și între Domnitor și Adunări. Altfel spus, Comisia Centrală a fost, după formula lui Cristian Preda, un fel de „a doua minicameră, secretată de Adunare, cu ajutorul domnului”, asumând adeseori și rolul unei „Curții constituționale” de astăzi.⁸

Cum se prezenta Steege la Comisie ne spune „marele logofăt” Nicolae Suțu, fiul fostului domn fanariot Alexandru Suțu, membru al Comisiei din partea Adunării valahe, în *Memoriile sale*: „Având o formație solidă și cunoștințe multiple, completate asiduu de studierea noțiunilor care-i lipseau. Unul dintre cei mai buni membri ai Comisiei, aprofundând cu conștiinciozitate materia tratată și din acest motiv cam lent la redactare. Vorbind logic, inteligent și cu legături între idei, deși tergiversând puțin. În fine, unul din membrii cei mai distinși ai Comisiei, sub toate aspectele”.⁹

Un portret nepărtinitor am spune astăzi, știind că cei doi aveau concepții politice antagonice, susținând în Comisie idei și proiecte diferite. De pildă, în chestiunea agrară, Steege s-a pronunțat împotriva formulei agreeate de majoritatea conservatoare a Comisiei, aceea a vânzării sau închirierii unor loturi de pe domeniile statului țăranilor doritori, cât și a „învoielilor libere” între proprietari și țărani, pledând pentru varianta „liberal moderată”, care propunea împrumutarea țăranilor cu pământul avut în folosință și despăgubirea proprietarilor cu o „plată potrivită”.¹⁰ În urma votului covârșitor din Comisie, proiectul de lege agrară al conservatorilor avea să fie trimis legislativului spre dezbateri și validare. Rezultatul: deși votată de legislativ cu 62 de voturi pentru și 35 împotriva, legea agrară din 1861, atât de dragă lui Barbu Catargiu, nu va fi promulgată de domnitorul Cuza.

Să mai amintim și o recunoaștere europeană a

⁵Cristian Ionescu, *Dezvoltarea constituțională a României. Acte și documente 1741-1991*, Monitorul Oficial, București, 2000, p. 276.

⁶Victor Slăvescu, *Ludovic Steege. 1813-1872. Schiță biografică*, Tipografia Remus Cioflec, București, 1943, pp. 5-6.

⁷Dan Berindei, *Diplomația românească modernă de la începuturile la proclamarea independenței (1821-1877)*, București, Editura Albatros, 1995, p. 133, și Dumitru Vitcu, *Diplomații unirii*, Editura Academiei R.S.R., București, 1979, pp. 218-219.

⁸O bună analiză a modului de funcționare a Comisiei Centrale de la Focșani la Cristian Preda, *Români fericiți. Vot și putere de la 1831 până în prezent*, Editura Polirom, Iași, 2011, pp. 79-80.

⁹*Ibidem*, p. 326.

¹⁰*Ibidem*, pp. 317-318. Vezi și Constantin C. Giurescu, *Viața și opera lui Cuza Vodă*, Editura Curtea Veche, București, 2000, p. 233.

acțiunilor lui Steege: în septembrie 1860, regele Victor Emanuel al II-lea îi va acorda decorația de comandor al „Marelui cordon al Ordinului Sfinților Mauriciu și Lazăr”.¹¹

Liberal-moderat, dar mustind de entuziasm, Ludovic Steege avea să fie invitat de Ștefan Golescu, în mai 1861, să facă parte din cabinetul său. Oferta era tentantă și puțini ar fi stat în cumpănă; nu era cazul lui Steege. Învățase, din lungul stagiul în serviciul public, să cântărească de două ori înainte de a judeca o dată și de-a lua o decizie. După o zi de meditație, Steege refuză oferta explicându-i lui Golescu, într-o scrisoare politicoasă, că nu se socotea „dotat” pentru un „minister de tranziție și de scurtă dăinuire”. Acceptarea invitației, argumenta el, ar fi fost „o oarbă semeție”, iar la sfârșit „sacrificiul n-ar profita nimănui și m-ar pierde pentru totdeauna. Nu acuzați, dar, nici principiile, nici sentimentele mele de patriotism sau de devotament personal nu mă pot hotărî a primi. Ușor mă veți înlocui mai avantajos. Noroc bun”.¹² Să fie oare aceste cuvinte indicii de aroganță? De pragmatism politic? Sau gândea că nimic din ce se face fără profesionalism și tragere de inimă nu durează? În ce-l privește, el știa ce are de făcut, își avea misiunea lui la Comisia Centrală. De altfel, nu peste mult timp avea să fie ales vicepreședinte al acestei instituții. Ținta mai cu seamă să-și lege numele de un proiect durabil. Din august 1860 lucra la proiectul de lege privind unificarea monetară a Principatelor. După mai puțin de doi ani, în ianuarie 1862, proiectul său avea să se materializeze în unificarea cursului bancar al celor două țări. Și de data aceasta a adunat în jurul său nume recunoscute pentru profesionalismul lor. Sprijinul esențial a venit din partea a trei colaboratori: Nicolae Suțu, Ion Cantacuzino și Alexandru Moruzi.¹³

Mai înainte însă lucrase neobosit la proiectul de constituție. Modelul de orientare a fost Constituția belgiană din 1831. Accentul deosebit s-a pus pe separarea puterilor în stat, pe ideea de proprietate și pe drepturile cetățenești. Legat de ultimul aspect, reținem poziția lui Steege la ideea „sufragiului universal”, exprimată și susținută de Golescu în cadrul Comisiei: „Eu nu sunt pentru sufragiu universal, căci nu doresc ca mulțimea pasionată și neinteligentă să se facă arbitru inteligenței; nu doresc ca acei care au puțin a pierde să impună legea lor celor cari au a proteja interese adevărate. În dreptul de votare dat mulțimii nepregătite de a se servi de

el eu nu văd alta decât o jucărie periculoasă”.¹⁴ Nu-l mulțumea nici varianta care aprecia că „dreptul sufragiului să fie numai monopolul celor mai bogați”.¹⁵ În fapt, se va pronunța pentru lărgirea bazei de electori, propunând să fie deschisă „măcar o porțiță acelor proprietari care astăzi pentru un mic neajuns de venit nu pot intra în cercul electorilor”.¹⁶ Mersul evenimentelor a întrerupt finalizarea proiectului constituțional. Nu a fost totul în zadar. După detronarea lui Cuza, noii constituționaliști aveau să înceapă munca la redactarea Constituției din 1866 plecând de la varianta Comisiei Centrale.¹⁷ Pe ansamblu, proiectele conlucrate în Comisie au fost destul de diverse, de la repartitia impozitelor la fondarea instituțiilor de credit, de la încurajarea industriei până la organizarea judiciară și a serviciului jandarmeriei. Toate, să o spunem apăsate, se învârt în jurul lui Ludovic Steege. După desființarea Comisiei, în 1862, Steege nu va uita de ele, iar atunci când vremurile vor fi propice va încerca să le pună în practică; în unele cazuri a reușit, în altele nu.

Timpul ce a urmat desființării Comisiei Centrale și momentul cooptării în cabinetul Kogălniceanu (octombrie 1863), Steege îl va petrece la Înalta Curte de Justiție și Casație. Decretul de numire a fost semnat de domnitorul Alexandru Ioan Cuza și publicat în *Monitorul Oficial* la 9 martie 1862.¹⁸ Odată cu el a fost numit, în locul rămas vacant prin plecare lui Nicolae Suțu, comilitonul său din Moldova, doctorul Constantin Vârnav. Din această postură avea să ia atitudine față de asasinarea lui Barbu Catargiu, om politic de orientare conservatoare și șeful guvernului la acea dată. Condamnând fapta, Steege face apel la civilitate și moderație, valori care – afirma el – ar trebui să-și găsească locul atât în politică, cât și în societate

Sfârșitul anului 1863 îl găsește pe Ludovic Steege în cabinetul condus de Mihail Kogălniceanu, având calitatea de ministru al finanțelor. Vreme de aproape un an și patru luni (12 octombrie 1863-21 ianuarie 1865), cât s-a aflat la conducerea acestui minister, Steege a acționat pentru întruparea a ceea ce socotea a fi „prifacerea țării”. Pentru început,

¹⁴ANR, Fond Comisia Centrală de la Focșani, Dosar 93/1859, f. 8.

¹⁵ANR, Fond Comisia Centrală de la Focșani, Dosar 93/1859, f. 8.

¹⁶ANR, Fond Comisia Centrală de la Focșani, Dosar 93/1859, f. 9.

¹⁷Radu Carp, Ioan Stanomir, *Inventarea Constituției. Proiecte intelectuale și dezvoltarea instituțională în Principatele Române în secolul al XIX-lea*, C.H. Beck, București, 2009, p. 90; Vezi și textul proiectului constituțional în Cristian Ionescu, *Dezvoltarea constituțională a României. Acte și documente 1741-1991*, Monitorul Oficial, București, 2000, pp. 285-286.

¹⁸„Monitorul. Jurnalul Oficial al Principatelor Române”, nr. 54/9 martie 1862, p.1

¹¹BAR, ms. 864, f. 287.

¹²G. Fotino, *Din vremea renașterii naționale a Țării Românești. Boierii Golești*, vol. IV, Imprimeria Națională, București, 1939, p. 349.

¹³Victor Slăvescu, *op. cit.*, p. 7.

preocupările lui s-au îndreptat spre chestiunea, îndelung discutată și mereu amânată, a „secularizării averilor mănăstirești”. Era vorba de naționalizarea donațiilor în pământ făcute de-a lungul veacurilor, de domnitori și unii boieri din Valahia și Moldova, „lăcașurile sfinte” de la Muntele Athos și din Palestina. În schimbul unor despăgubiri agreeate, după aprinse negocieri, de ambele părți, legea aducea în proprietatea statului o seamă de terenuri, care cumulate duceau la mai mult de un sfert din suprafața țării. La 13 decembrie 1863, chiar înaintea supunerii legii la vot în Adunare, Steege ține un admirabil discurs, îndemnând legislativul să voteze pentru proiectul de lege. Textul merită citat în întregime, fiindcă rezumă complet o stare de lucruri:

„Domnilor, e în vreme foarte îndelung de când se găsește această chestiune pe tapet. Nu e un ministru căruia să nu i se fi imputat că nu a dat soluțiunea acestei chestiuni mănăstirești. Astăzi, domnilor, se prezintă un ministru înaintea dumneavoastră și vă propune acea soluțiune dorită de atâta amar de timp, și dumneavoastră în loc de a o primi cu aclamații, precum eram în drept a aștepta, găsiți că trebuie să vedem dacă vi s-a dat toată greutatea darului ce am prezentat, dacă nu cumva lipsește un grăunte din darul acela și cum s-a făcut că de atâta vreme nu s-a dat și se dă tocmai astăzi. Domnilor, nu trebuie să fim meschini în chestiuni mari, în chestiuni naționale care fac să bată inima oricărui român; nu trebuie să intervină pasiunile cele meschine, acelea care caută, domnilor, cu de-amăruntul ce se dă, de ce s-a dat și cât s-a dat și mai cu seamă de cine s-a dat? Și care refuză un dar, fiindcă nu i-a dat de către aceia cari ar fi dorit să aibă ei inițiativa acestui dar. Domnilor, noi nu am căutat nici o glorie în această chestiune și am căutat numai binele țării și inspirați de acest simțământ, am făcut ce a stat în putința noastră ca să vă putem prezenta acest dar. Și trebuie să dăm toată recunoștința Capului Statului (căci îmi permit de a numi pe Capul Statului într-o împrejurare așa de mare) că s-a înduplecat, fără nicio greutate și, unde ar fi putut să aștepte un triumf diplomatic, a preferat poate a se expune pericolelor exterioare pentru a vă da eu astăzi mai înainte ceea ce ați cerut demult. Iată, domnilor, ce aveam a vă spune. Astăzi dumneavoastră cereți amânări, propuneți investigări; voiți a reuni o Comisiune? Nu înțeleg, domnilor, o meschinărie ca aceasta”.¹⁹

Discursul a convins. Legea a fost aprobată de legislativ și promulgată imediat de domnitor. Pe lângă semnificațiile politice, ea a creat fondul pen-

tru alte două țeluri urmărite de Cuza și cabinetul său: formarea unei rezerve de pământ în vederea împrumutării țăranilor și o mai bună separare a religiosului de laic.

Însă adevărata provocare la ministerul finanțelor a fost găsirea resurselor financiare, atât de necesare promovării proiectului modernizator al lui Cuza. În lipsă de lichidități autohtone, membrii guvernului au decis să apeleze la împrumuturi externe. Și iată-l pe Steege, împreună cu alți emisari ai statului, grăbindu-se să sondeze piețele bancare din Occident și Orient. Înainte de a pleca la Londra, la 24 ianuarie 1864, Steege îi trimite lui Cuza o adresă prin care îl roagă să promulge legea de înființare a „Casei de Depuneri și Consemnațiuni”. Această lege avea să ducă la întemeierea „Casei de Economii și Consemnațiuni”, vestita instituție CEC ce a îndeplinit rolul de bancă centrală până în 1880.

Din Londra, Steege îi scrie lui Kogălniceanu, încurajat de succesul primelor tatonări cu bancherii Stern, că „este pe cale a înfăptui împrumutul în condiții bune pentru ambele părți”. Răspunsul s-a întors fulgerător: „Terminați împrumutul cât mai repede; Consiliul confirmă dinainte tot ce veți face și principele sancționează. Împrumutul ne este indispensabil; el trebuie să fie vărsat la București. Încheiați cât mai repede în condițiile cele mai bune, dar încheiați”.²⁰ Au urmat, cum era de așteptat, complicațiile. Din variate motive, discuțiile s-au prelungit neașteptat de mult. Bancherii, pentru a obține un contract cât mai favorabil, aduceau în discuție decredibilizarea României pe piața externă, exemplificând cu „bugetul neechilibrat” și „lovitura de stat din 2 mai”. În cele din urmă, la 10 august 1864, după dure negocieri, Steege a reușit să obțină semnătura bancherilor pe acordul împrumutului. În epocă, au fost destule voci critice la adresa lui Steege și a contractului încheiat. Reproșurile vizau în special dobânda mare și termenul mic al rambursărilor. Mai târziu s-a dovedit că, pentru România, împrumutul a fost unul reușit, cu atât mai mult cu cât el venea într-un moment critic pentru mersul reformelor. C.C. Giurescu, cel dintâi istoric care a studiat Arhiva Cuza, avea să lase câteva rânduri rezonabile despre felul cum a negociat Steege acordul: „A făcut-o cu totul dezinteresat, fără nici cel mai mic folos personal de ordin material. [...] Nu a primit nici o centimă comision, deosebindu-se prin aceasta în mod puternic de foarte mulți dintre contemporanii săi, pentru care comisionul era mobilul esențial al acțiunilor lor”.²¹ După începutul

¹⁹Al. Papadopol-Calimah, *Amintiri și istorie 1853-1888*, în BAR, ms. 864, ff. 382, 383 și 384

²⁰BAR, Arhiva Cuza, vol. XLIX, f. 362. Vezi și C.C. Giurescu, *op.cit.*, p. 249.

²¹C.C. Giurescu, *op.cit.*, pp. 249-250.

realizat de Ludovic Steege, apelul la împrumuturile externe a devenit o practică obișnuită a statului român.²²

În țară, după „mica lovitură de stat“ din 2 mai 1864 și legitimarea „noului regim“, guvernarea Kogălniceanu părea, văzută din exterior, entuziasmantă și promițătoare. La popularitatea ei a contribuit decisiv reforma agrară din 14/26 august 1864; ea a deschis calea împrumutării a „peste 50.000 de familii, cu aproximativ 2 milioane hectare“.²³ Nu avem defel intenția de a descrie în cele ce urmează efectele legii agrare. Vrem numai să subliniem că felul cum se implementau prevederile legii a constituit motivul neînțelegerilor dintre Kogălniceanu și Steege. Spiritul disciplinat și minuțios al lui Steege nu agrea lipsa de rigoare în aplicarea legii. Prin urmare, într-o telegramă confidențială trimisă lui Cuza, Steege arată că procesul de implementare a legii agrare are nevoie de organizare și consecvență, nu de improvizație, și cerea respectos să i se accepte demisia, pentru a lăsa locul unui „telegar mai iute“.²⁴ Formula este o ironie la procedura circularilor, prin care Kogălniceanu a căutat să suplinească golurile legislative privitoare la procedurile generale și cele speciale ale împrumutării. În consecință, la 21 ianuarie 1865, în urma acceptării demisiei, Ludovic Steege își încheie colaborarea cu guvernul Kogălniceanu. Nu însă și activitatea politică. A continuat să participe, în calitate de senator al „Adunării ponderatrice“, la exercitarea „puterii legiuitoare“ până la plecarea lui Cuza.

Imediat după „lovitura de stat“ din 11 februarie 1866 și abdicarea lui Cuza, membrii Adunării și Senatului, reuniți în ședință comună, l-au proclamat principe al Principatelor Unite Române pe belgianul Filip, conte de Flandra și duce de Saxonia, sub numele de Filip I. Tot acum s-a votat componența delegației menită a lua drumul Belgiei și a obține acordul proaspătului principe. Chiar în capul listei îl găsim pe Ludovic Steege, urmat de Grigore Balș, Constantin Cantacuzino și G. Vernescu. Trimișii speciali nu au mai ajuns în Belgia, contele Filip a declinat oferta. Totuși, prezența lui Steege în delegație l-a făcut pe Dumitru Vitcu, autorul unui important volum despre „diplomații unirii“, să se întrebe: de ce a acceptat Steege o astfel de împuțernicire. Și acceptând misiunea „a făcut-o din con-

siderente de ordin personal ori politic?“²⁵ Credem că nu în acest mod trebuie discutată problema. Indiferent de motivații, doctorul Steege nu era o fire oportunistă sau duplicitară. Nimic din biografia lui nu ne îndreptățește să credem acest lucru. Dimpotrivă, să ne amintim că încă de la începutul carierei sale politice s-a manifestat ca un adept al unirii principatelor sub un principe străin. Realitatea politică a amânat pentru o vreme acest deziderat. În consecință, alege să-l urmeze pe Cuza în fundamentarea proiectului său modernizator, fiindu-i un loial prieten, ministru și reprezentant în importante misiuni diplomatice. Nu a făcut parte din grupul care a pregătit detronarea domnitorului. Dacă ar fi fost după el, domnia lui Cuza ar fi mers probabil înainte, în ciuda controverselor. Era, în schimb, un om pragmatic. Când o altă realitate politică s-a întrupat, Steege nu a făcut altceva decât să-și urmeze crezul. Nu și-a pus problema trădării, dacă se cade sau nu să treci în tabăra „adversarilor“, să abandonezi un vechi prieten. Verdictul moral de vinovăție nu-și are rostul. A considerat chestiunea un „fapt împlinit“ și a mers mai departe.

De altfel, în primii doi ani de domnie ai lui Carol I, trece printr-o perioadă de nesiguranță, nu-și găsește o slujbă stabilă în administrație. La început, acceptă misiuni diplomatice de scurtă durată. Așa a fost cea de la Düsseldorf, când a înmânat tânărului Carol de Hohenzollern titlul de „Principe Suveran al Principatelor Unite Române“, conferit de români prin plebiscitul din 2-8 aprilie 1866. Apoi, între 19 august și 30 septembrie 1867 îl suplinește la ministerul finanțelor pe Ștefan Goleșcu. În aprilie 1868, principele Carol îl numește membru la Înalta Curte de Casație și reprezentant „cu puteri depline“ la negocierile guvernului cu baronul Offenbergh, consulul general al Rusiei la București. Tema discuțiilor privea „modificările legate de starea socială și instituțiile actuale ale țării care necesită a se aduce jurisdicțiunii consulare“.²⁶ Deschidem o paranteză pentru a spune că „jurisdicția consulară“ oferea diplomaților străini posibilitatea de a interveni în problemele interne ale Principatelor Unite.²⁷ Eliminarea ei ar fi fost un bun semnal de normalitate în relațiile diplomatice dintre cele două state.

Agentul diplomatic Ludovic Steege avea să apară la 24 decembrie 1868, odată cu înființarea agen-

²²Bogdan Murgescu, *România și Europa. Acumularea decalajelor economice (1500-2010)*, Polirom, Iași, 2010, p. 113.

²³Gheorghe Iacob, *România în epoca modernizării (1859-1939)/ Towards a Modern Romania (1859-1939)*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza“, Iași, 2013, p. 66.

²⁴BAR, Arhiva Cuza, vol. XIII. Finanțe și Mănăstiri. 1859-1866, f. 65.

²⁵Dumitru Vitcu, *op. cit.*, p. 226.

²⁶*Ibidem*, p. 226, și Andrei Alexandru Căpușan, *Diplomați români de elită*, vol. I, Ediția a II-a, Editura Ars Docendi, București, 2009, p. 145.

²⁷Dan Berindei, *Diplomația românească modernă de la începuturi la proclamarea independenței de stat (1821-1877)*, Editura Albatros, București, 1995, p. 141.

ției românești de la Viena, și s-a manifestat fără întrerupere până în 6 august 1870. Vreme de aproape un an și opt luni, cât a stat în fruntea legației române de la Viena, Steege a avut și misiunea de a reprezenta guvernul român pe lângă guvernele de la Viena, Berlin și Petersburg. Să mai spunem că doctorul-diplomat Ludovic Steege a fost, pentru România acelor timpuri, persoana cea mai potrivită pentru a fi numită în fruntea misiunii din capitala Austriei. Făcea parte, prin alianță, din aristocrația țării, dispunea de o avere considerabilă, avea prieteni și cunoștințe în mediile intelectuale, politice și diplomatice din țară și străinătate, cunoștea cultura și istoria spațiului german, excela în vorbirea a cel puțin două limbi străine importante (germană și franceză), poseda cunoștințe temeinice de drept și economie, și mai ales avea o certă experiență în diplomație. Rapoartele sale diplomatice ne arată că s-a integrat destul de repede în mediul socio-diplomatic de la Viena, Berlin și Petersburg.²⁸ A dezvoltat relații apropiate cu personalități de seamă precum contele Friedrich Ferdinand Beust, cancelarul Imperiului Habsburgic între 1867 și 1871, contele maghiar Andrassy sau baronul Victor Erlanger din Frankfurt.²⁹

În momentul sosirii la post, relațiile diplomatice cu Austro-Ungaria erau destul de încordate. Principalul motiv: anularea autonomiei Transilvaniei, în contextul constituirii monarhiei dualiste. Cu toate eforturile politice și diplomatice de până atunci, cele două țări se priveau cu suspiciune și neîncredere. Ludovic Steege a luat notă de această situație în cadrul audienței pentru prezentarea scrisorilor de acreditare, din 26 ianuarie 1869. Planul lui era să convingă Austria să acorde o mai mare atenție dezvoltării relațiilor economice bilaterale și să obțină o promisiune pentru înlăturarea cât mai grabnică a jurisdicției consulare între cele două state. În timpul discuțiilor, contele Friedrich Beust, de altfel extrem de tăcut pe toată durata întrunirii, i-a împărțit atât temerea că freamătul stârnit în opinia publică din România, de politica internă a monarhiei dualiste, ar putea escalada, cât și nemulțumirea vizavi de comenzile de armament din Prusia. Un moment tensionant s-a consumat atunci când diplomatul român, întrebat de Beust „de ce vă înarmați”, a răspuns: „un pays qui ne pourrait pas le cas échéant de fendre sa neutralité au moins vingt-qua-

tre heures les armes à la main, n'aurait aucune chance de la voir jamais respectée”.³⁰ În ciuda afirmațiilor ușor belicoase, șeful misiunii române s-a străduit să imprime relațiilor austro-române (dar și celor cu Prusia și Rusia) o tendință conciliată.

Efectul acestei strategii diplomatice avea să se vadă relativ repede. Mai întâi cu Rusia. La 1 iunie 1869, Steege este primit de țarul Alexandru al II-lea (1855-1881), la reședința acestuia de la Țarskoie-Selo.³¹ Dincolo de amabilități și mesaje diplomatice cordiale, care își au rostul lor deloc de minimalizat, Steege are satisfacția profesională de a smulge promisiunea anulării jurisdicției consulare între cele două state. Promisiunea va deveni realitate la 29 decembrie 1869. Cu Francisc Josef I (1830-1916), împăratul Austriei și regele Ungariei, avea să se întâlnească în septembrie 1869. Raportul întâlnirii este optimist: împăratul îi face o „foarte grațioasă primire”, îl asigură de „simpatiile sale pentru România și pentru prinț” și, în final, își manifestă speranța că raporturile existente între guvernul austro-ungar și cel român vor continua să se armonizeze.³² Atragem atenția că pentru a se ajunge la acest semnal, cabinetul de la București, prin ministrul de externe Kogălniceanu și diplomatul Steege, a desfășurat intense tratative „subterane”. De asemenea, a cântărit mult întâlnirea de la Viena dintre Francisc Josef și Carol I, din 29 august 1869.

Concret, în planul relației politico-diplomatice cu Austria, Prusia și Rusia, funcția lui Steege a fost, în cea mai mare parte a timpului, una de implementare și informare. Notele informative relevă faptul că a fost preocupat de strângerea și transmiterea periodică a informațiilor de natură economică, informații ce puteau fi folosite de guvernul român, fie la atragerea capitalului străin în țară, fie la lansarea exporturilor de grâne în spațiul occidental și oriental. În vara anului 1870, Ludovic Steege raporta guvernului român intenția Institutului geologic din Viena de a trimite în România „specialiști în exploatarea minere” cu misiunea de-a întocmi o hartă informativă a resurselor țării. Aprobarea proiectului, argumenta Steege, ar putea conduce la atragerea de investiții străine.³³ În același timp, a fost un

³⁰Nicolae Iorga, *Corespondance diplomatique roumaine sous le roi Charles I-er (1866-1880)*, ed. cit., p. 36. Traducerea rândurilor citate în Nicolae Iorga, *Politica externă a regelui Carol I*, ed. cit., p. 61: „O țară care nu ar putea, la întâmplare, să-și apere măcar douăzeci de ceasuri neutralitatea cu armele în mână, n-ar avea nici o șansă de a o vedea respectată”.

³¹*Reprezentanțele diplomatice ale României*, vol. I, Editura Politică, București, 1967, p. 194

³²Nicolae Iorga, *Corespondance diplomatique roumaine sous le roi Charles I-er (1866-1880)*, ed. cit., p. 46

³³Mihai Sorin Rădulescu, „La începuturile diplomației moderne românești: ceva nou despre Ludovic Steege”, ed. cit., p. 104.

²⁸Nicolae Iorga, *Corespondance diplomatique roumaine sous le roi Charles I-er (1866-1880)*, Institut pour l'étude de l'histoire universelle, București, 1938, pp. 43-44.

²⁹Mihai Sorin Rădulescu, „La începuturile diplomației moderne românești: ceva nou despre Ludovic Steege”, în *Studia Universitatis Petru Maior. Series Historia*, 2004, p. 104.

fin observator al evenimentelor politice din Europa Centrală și din Balcani. Informațiile culese din mediile decizionale la care avea acces, în special cele referitoare la intențiile de război ale Prusiei și Franței, aveau să conducă la o mai bună orientare exter-

nă a guvernului de la București. Pentru că pe agenda guvernului român exista un obiectiv clar exprimat: independența țării. Nu avea să mai trăiască împlinirea acestui proiect. A murit în 1872. Abia împlinise 59 de ani.